

152311

HAVERMANS R.

Watersnood -
De stormvloed en de Antwerpse
Noorderpolders.

Uit "Natuur- en Stedenschoon!"
26e Jg. nr 2 - februari 1953.

405

0307 002 0246

Natuur- en Stedenschoon

h 2134

Watersnood.

(Foto "Nieuwe Gazet").

Doorgebroken dijk bij Pijp Tabak.

VERENIGING VOOR NATUUR- EN STEDENSCHOON

V. Z. W.

SEKRETARIAAT: CARNOTSTRAAT, 44/3 · ANTWERPEN

Tel. 32.35.31 — Postrekening 844.43.

Geopend Maan-, Dins-, Donder- en Vrijdagen van 14 tot 18 u.;

Zaterdag van 14 tot 16 u. Voor dringende gevallen: tel. 32.82.06

NATUURBESCHERMING — NATUURRESERVATEN — LANDSCHAPSZORG

MONUMENTENZORG — ZORG VOOR STADS- EN DORPSKARAKTER

Uitstappen — Bezoeken — Voordrachten — Dokumentatie — Publikaties — Jeugdopleiding

WATERSNOOD

DE STORMVLOED EN DE ANTWERPSE NOORDERPOLDERS

Het polderland benoorden Antwerpen werd in de vroege morgen van 1 Februari 1953 door een ontzettende ramp getroffen, samen met uitgestrekte gebieden in eigen land en in Nederland.

Reeds op Zaterdag 31 Januari kondigde het Koninklijk Meteorologisch Instituut te Ukkel de komst aan van een seer zware storm uit westelijke en noordwestelijke richting. Wij bevonden ons op dat ogenblik in de periode van de springvloeden na de volle maan van 29 Januari. Beide factoren zouden, in samenwerking met elkaar, oorzaak worden van een historische watersnood.

Het morgentij van 31 Januari had zich reeds dreigend aangesteld met een aanzienlijke waterhoogte, waardoor de potpolder van Zandvliet onderliep.

Gedurende de namiddag van 31 Januari nam de wind in kracht toe, draaide geleidelijk naar het noordwesten, en bereikte tijdens de nacht een maximum, met stoten tot 75 kg/m² en snelheden die de 100 km/h ver overtroffen. Precies op hetzelfde ogenblik viel het hoogtij in de vroege uren van 1 Februari. Het water bereikte een tot dusver in de Schelde ongekende hoogte, tot ten minste (+8.05). Door de storm opgezweept, stroomde het water over de dijkakruinen, vrat het binnenbehoop aan, waardoor het profiel verzwakte en heelder dijkpanden afsloegen en instortten. Grote bressen ontstonden bij Oorderen, Lillo, Berendrecht en Zandvliet, ook onder Ossendrecht en verder noordwaarts. Op korte tijd stonden de polders onder, van even benoorden Antwerpen tot aan de Nederlandse grens. Ook op Nederlands grondgebied greep de verwoesting om zich heen.

In de polder van Zandvliet bereikte het water het peil (+5.00) ongeveer. Met moeite konden de bewoners zich in veiligheid brengen, de meesten slechts met achterlating van hun veestapel, hun hars en goed. Honderden stuks groot en kleinvee, pluimvee, wild, enz. vonden de dood in de kokende golven, die tevens de gevels deden instorten of barsten veroorzaakten aan talrijke gebouwen, deuren uitrukten, bomen ontwortelden en tot ver landinwaarts drongen.

Te Zandvliet reikte het water tot tegen de opduiking van het dorpscentrum. In de Kabeljauwpolder kwam het tot over de Koele Weg. De Oud-Noordlandpolder kwam onder tot bij de hoeve "De Weeltjes". De vroegere zeedijk tussen de potpolder en de Hagemanspolder werd grotendeels weggeslagen. De Gemeentelijk tussen Zandvliet en Berendrecht werd zelfs nog tijdens het Zondagmiddagtij overspoeld. De Oostkant van het dorp van Berendrecht liep onder. Het water drong in de huizen van de bebouwde kom, overweldigde het domein van Delft, reikte

tot tegen Stabroek, over de Blauwhoef, te Ekeren tot op het militair oefenveld, overal onberekenbare schade en verwoesting aanrichtend en de wegverbindingen met de polderdorpen stremmend.

De laaggelegen polderhoeven dienden ontruimd. De bewoners zochten hun toelucht op het hoogland, bij familieleden of kennissen, in openbare lokalen. De niet-verdronken dieren konden slechts met grote moeite gered worden. Voorraden voeder, beetwortels, meststoffen, zaaigraan, enz. werden uiteengeslagen en gingen verloren. Het landbouwalaam werd door het zoute water aangevreten of spoelde weg. Wat nog te redden viel van hooi en stro moest, door het water, op wagens en karren van de schelven worden gehaald. Plaatselijk moest men langs de daken in de schuren dringen. Een enorme massa "veek", d.i. rietafval, wrakhout, enz. spoelde aan, werd tegen de binnendijken geperst en verhinderde zelfs de reddings- en ontruimingswerken.

Voorzeker zal de bodemstructuur vanwege het zoute water ernstige schade onderdervinden. Boombeplantingen rond hoeven zullen vermoedelijk afserven. Mogelijk zijn de drainagenetten verstropt geraakt door het slib en derhalve onbruikbaar, zijn de greppels tussen de akkers dichtgevoeld en zijn ter plaatse van de bressen diepe wielen en inbraakgeulen gevormd, over wier omvang men zich thans nog niet kan uitspreken. Er bestaat kans dat oude vertrouwde hoekjes grondig van uitzicht zullen veranderd zijn.

Er is een onberekenbare schade toegebracht aan het polderland en zijn bewoners en derhalve aan ons nationaal patrimonium.

Wij moeten om deze zware schade, zo zedelijke als stoffelijke, door de watersnood toegebracht, treuren. Een polderboer zei ons, met een krop in de keel: "Wij hebben nu reeds tweemaal de overstromingen van de oorlog medegemaakt en nu dit weer; men zou het opgeven in de polder te wonen".

En deze eenvoudige gemoedsopwelling is zwaar aan betekenis.

Want wat is ten slotte het polderland, hier en elders? Het is een gebied dat aan de zee behoren zou, ware er niet de mens, die het uit de greep van het water iracht te houden door zijn voortdurende inspanning, door de bouw en de instandhouding van de waterkeringen en alles wat ermede in verband staat. Deze vaststelling schijnt ons zo gewoon en zo vanzelfsprekend, dat niemand er nog aan denkt. Zij noopt ons evenwel tot bezinning en vooral tot handelen.

Tot bezinning over het feit, dat er in de polders mensen wonen en werken, mede ten behoeve van onze voedselvoorziening en dat er dieren verblijven en dat al deze wezens door een bestendig gevaar, zij het dan ook een sluimerend gevaar, bedreigd worden. Over het feit dat zich langzaam, bijna onmerkbaar, een proces voltrekt dat zich naar buiten veropenbaart door het geleidelijk toenemen van de verticale afstand tussen het buitenwaterpeil en het peil van het poldermaaienveld, proces dat ons in het verleden reeds dwong tot het verhogen en versterken van de dijken, dat elders verdronken landen deed ontstaan en dat zijn duidelijke waarschuwingen liet horen de eeuwen door en ook nog in onze eeuw, o.m. in 1906, in 1929, in 1949.

Tot bezinning over het feit, dat men onbedacht de door onze voorouders ten koste van zware moeite aangelegde slaperdijken heeft door- en afgegraven, zodat zij in tijden van nood geen waterkerende rol van betekenis meer vervullen konden. Thans heeft men deze dijken, of wat er nog van overblijft, plots opnieuw ontdekt en men gebruikt ze dankbaar om de ramp in te perken.

Tot nadenken ook over de noodlottige zelfzekerheid, waarmee men geen acht meende te moeten slaan op de noodseinen betreffende de naderende storm, geen konklusies trok uit het zich aftekenend akuit en onmiddellijk gevaar van springvloed en noordwesterstorm, verschijnselen, die nochtans in hun onheilspellende grootsheid alle polder- en Scheldekenners zo goed voor de geest staan.

Sommigen tasten thans in het ijle op zoek naar verantwoordelijken; anderen trachten integendeel het volksgeweten te sussen; weer anderen komen met allerlei laattijdige remedies aandragen, alsof zij ze pas nu ontdekt hadden. Doch het is

nu eenmaal te laat. Ten slotte zijn wij allen verantwoordelijk. Wij allen, dat is onze aan overorganisatie lijdende samenleving, waar administratief alles tot in de puntjes geregeld is, doch waarin juist daardoor alle gezond initiatief en veel scheppende kracht wordt gesmoord, omdat deze papieren samenleving het contact verbrak en verloor met de werkelijke oerkrachten van de natuur. Zijn wij nu nog een volk van dijkenbouwers of worden wij een volk van pennenlikkers? Het is mede de zaak van onze Vereniging het verbroken contact tussen mens en natuur te herstellen in alle lagen van ons volk. Wij zetten daarvoor alle beschikbare krachten in. Door dit contact zal de mens opnieuw zijn kleinheid beseffen, zijn vals veiligheidsgevoel, zijn ongebreidelde vermetelheid temperen, de nood aan voortdurende waakzaamheid en paraatheid leren inzien, zijn geestelijk evenwicht terugvinden.

Er is op 1 Februari 1953 en op de volgende dagen in onze polders een epische strijd geleverd tegen het water. Wij moeten hier hulde brengen aan de moedige redders, de dijkwachters, de landbouwers, de arbeiders, de militairen, aan allen zonder onderscheid, die hun man stonden aan het waterfront en aan allen die op de tweede lijn onbaatzuchtig hulp boden en nood lenigden.

Wij hopen te ge'egener tijd een meer uitgebreid overzicht van de gebeurtenissen van 1 Februari 1953 en van hun gevolgen te zullen kunnen samenstellen, wanneer wij in het bezit zullen zijn van de vele gegevens, die ons thans nog ontbreken of waarover de toekomst nog moet beslissen.

Ondertussen zal ieder van ons in de mate van zijn krachten medewerken aan het herstel van het thans zo gehavende polderlandschap en aan het steunen van zijn geteisterde bewoners. Onze Vereniging zal er over waken dat de schoonheden van onze polders niet node'oo's bedorven worden ter gelegenheid van de herstellingswerken doch dat integendeel overal waar het mogelijk is aan een doelmatige landschapsverfraaiing worde gewerkt.

Robert HAVERMANS.

ONZE VERENIGING EN DE WATERSNOOD

Bij de ramp die ons land en twee van onze bureu zo zwaar teisterde heeft onze Vereniging zich allerminst onverschillig betoond. Dit blijkt reeds uit volgende pers-nota, die kort na de overstromingen, door de meeste bladen werd opgenomen.

Door de Vereniging voor Natuur- en Stedenschoon werd een bedrag van 5.000,— fr. gestort voor de slachtoffers van de watersnood. De Vereniging verzoekt haar leden en sympathisanten evenwel bij haar geen afzonderlijke stortingen voor steunverlening aan de geteisterde gebieden te doen. Ze wenst hierbij gevolg te geven aan de oproep van het Rode Kruis van België de geldinzameling op nationaal plan te centraliseren.

Natuur- en Stedenschoon dringt er bijgevolg bij alle natuurliefhebbers op aan zijn voorbeeld te volgen en rechtstreeks een bijdrage te storten op postrekening 1800 van het Nationaal Rampenfonds van het Rode Kruis, steenweg op Vleurgat, 98, Brussel.

Waar zulk een aanzienlijk gedeelte van onze landschappen door de watersnood werd vernield, is voor Natuur- en Stedenschoon een grote taak weggelegd bij het esthetisch herstel der getroffen gebieden. Doch hieraan kan slechts gedacht worden zodra de ontzettende materiële nood gelenigd is. Daarom zullen allen die bekommerd zijn om het aspekt van het landschap, eerst het menselijk leed helpen verzachten om zich daarna vol ijver te zetten aan het herstel van de vernielde schoonheid.